

לא רק ההתרעה: המחדל שהתחיל הרבה לפני 7 באוקטובר

הוויכוח על השאלה איזה מידע הגיע לראש הממשלה לפני הטבח מחמיץ את הכשל העמוק יותר: כיצד אזהרות, מסרים וסימנים שהצטברו לא הצליחו לערער את ההנחה שחמאס מורתע • עכשיו נדרש מנגנון שיחבר את כל חלקי התמונה

דודי סימן טוב ועופר גוטרמן
14:38 ,05.10.2026

10

עבאס כאמל עם נתניהו בירושלים, ב-2021 | צילום: גטי אימג'ס

בשבועות האחרונים פורסמה [שורה של גילויים על מידע שהגיע לכאורה לראש הממשלה לפני 7 באוקטובר](#), אך גם תשובה לשאלה אם נמסרה לו התרעה מפורשת על המתקפה או לא - לא תמצה את הכשל.

קולות מהתופת סרטון עדויות מיוחד ליום ה-1,000 לטבח 7 באוקטובר | מועצת אוקטובר

נותר לשאול מדוע האזהרות והסימנים שהצטברו לא גרמו לדרג המדיני או למערכת הביטחון לבחון מחדש את ההנחה שחמאס מורתע ואינו מעוניין במלחמה, ומי היה אמור לחבר בין פריטי המידע ולהביא את השאלה לדיון.

מעגל הקסמים בין המודיעין למדיניות

לפני 7 באוקטובר שלטה בישראל ההנחה ש[חמאס מעוניין לשמר את שלטונו ומעדיף הקלות כלכליות על פני מלחמה](#). [הדרג המדיני ביקש שקט מעזה וראה בשלטון חמאס נכס המונע התקדמות בתהליך המדיני](#). לשם כך הוא נשען על הבנות עם חמאס שכללו כסף קטארי, היתרי עבודה והקלות כלכליות.

מדיניות זו השפיעה על השאלות שהמודיעין נשאל ושאל ועל האופן שבו התפרש המידע שהתקבל. במקביל, ההערכה שחמאס מבקש שקט העניקה למדיניות גושפנקה מקצועית. למעשה נוצר כאן מעגל סגור: המדיניות נשענה על ההערכה המודיעינית ובה בעת מסגרה אותה.

מחבלי חמאס בעזה | צילום: אי.פי

המסרים שהגיעו ככל הנראה ממצרים ומאיחוד האמירויות ממחישים כיצד הקונספציה יכולה למסגר את פרשנות המידע. אם המסרים הועברו במטרה לקדם את ההסדרה עם חמאס, אפשר היה להבין אותם כאזהרה מפני הסלמה אם ישראל לא תיענה לדרישות הארגון, ולא כאיום שהוא מתכוון לממש בכל מקרה. לכן, פרשנות כזו עשויה הייתה להיות סבירה בזמן אמת (מה גם שישראל נענתה לדרישותיו).

בנוסף, המערכת המודיעינית והמדינית התקשתה להאמין שסינוואר יאותת באופן ישיר על מתקפה שהתנאי להצלחתה הוא הפתעה, ולכן איומיו יכלו להתפרש כדברי רהב וניסיון להפעיל לחץ, ולא כאיום לפעול.

אלא שככל שהצטברו המסרים ואזהרות אמ"ן על שחיקת ההרתעה, השאלה הייתה צריכה להשתנות: לא רק מה חמאס דורש כדי להימנע מהסלמה, אלא האם עצם ההנחה שחמאס מעוניין בהסדרה עדיין עומדת בעינה.

טור שריון של צה"ל בדרכו לסוריה במלחמת יום הכיפורים | צילום:

Gettyimages

ב־25 בספטמבר 1973, פחות משבועיים לפני מלחמת יום הכיפורים, נפגש המלך חוסיין בחשאי עם גולדה מאיר והזהיר אותה שהצבא הסורי נערך למלחמה, אך האזהרה לא שינתה את הערכת המודיעין, שהמשיכה לפרש את ההיערכות הערבית דרך הקונספציה הקיימת.

במובן זה, ב־1973 הבעיה לא הייתה היעדר מידע, אלא חוסר היכולת של המערכת לאפשר למידע שהגיע לערער את הקונספציה הקיימת. הגילויים הנוכחיים מעלים אפשרות שבמקרה של השבעה באוקטובר, לצד כשל הפרשנות התקיים גם כשל מוקדם יותר: חלק מהמסרים ההתרעתיים כלל לא הגיעו לגורמים המקצועיים. מדובר בשני כשלים שונים – אי־העברת מידע ואי־יכולת לערער את הפרשנות הקיימת – המחייבים מענים שונים.

המעריך הלאומי

הגילויים החדשים מחדדים את אחריותו של ראש הממשלה בגיבוש הערכת המודיעין הלאומית. הוא מקבל את הערכות אמ"ן, המוסד והשב"כ, ובמקביל נחשף למידע מדיני שאינו מצוי בידיהם, לרבות משיחות עם מנהיגים זרים בערוצים חשאיים.

כיום אין גורם מקצועי עצמאי מתחת לראש הממשלה שמופקד על שילוב כלל ההערכות והמידע לכדי תמונה לאומית אחת. במילים אחרות, ראש הממשלה הוא היחיד שרואה כיום את התמונה המלאה, ללא מנגנון מקצועי עצמאי שמחבר בין הערכות הגופים, מציף מחלוקות ומאתגר הנחות יסוד.

ראש הממשלה בנימין נתניהו | צילום: מעיין טואף / לע"מ
מצב זה מחייב לקבוע מנגנון שימנע ממידע ביטחוני המגיע אליו בשיחות עם מנהיגים זרים או בערוצים חשאיים להישאר אצלו בלבד. מידע שכזה צריך להיות מתועד ולעבור לגורמי המקצוע, כדי שייבחן מול המידע וההערכות שבידיהם. כאשר מתגלה פער משמעותי בין המידע החדש לבין ההערכה הקיימת, יש להביאו לדיון מחודש בהערכה ובהנחות המדיניות הנשענות עליה.

מה צריך להשתנות?

ועדת חקירה ממלכתית צריכה לקבוע את האחריות לכשלים, אך חשוב מכך, להניח את הבסיס לתיקון התנאים המערכתיים שאפשרו אותם.

כיום מוטלות על קהילת המודיעין חובות רבות כלפי הדרג המדיני, אך אחריותו של הדרג המדיני כלפיה אינה מוסדרת דיה. הקבינט צריך להגדיר ולעדכן את שאלות המודיעין

הלאומיות ואת סדרי העדיפויות, לדון בהתרעות אסטרטגיות, במחלוקות מרכזיות בין הארגונים, ולבחון מעת לעת את הנחות המדיניות מול הערכת המציאות.

נדרש נוהל מחייב שלפיו מידע ביטחוני שמגיע לראש הממשלה או לשרים בערוצים מדיניים יתועד ויועבר לבדיקה מקצועית. המל"ל צריך לתמוך בתהליך, בלי להחליף את אחריות הקבינט וארגוני המודיעין. דרוש גם גוף קטן ועצמאי להערכת מודיעין לאומית, שיתכלל את הערכות הארגונים, יציף מחלוקות ויחבר מידע מדיני חשאי לתמונה הכוללת. כך ימשיך ראש הממשלה לשאת באחריות להערכת המצב הלאומית, אבל לא יישאר האדם היחיד המבצע את האינטגרציה.

הכישלון המדיני-מודיעיני של 7 באוקטובר אינו מסתכם בשאלה אם הועברה התרעה. השאלה הקשה יותר היא אם הייתה למדינת ישראל מערכת שיכלה לזהות מתי הידע שבידה כבר אינו מתיישב עם הסיפור שהיא מספרת לעצמה על המציאות.

סא"ל (מיל) דוד סימן טוב הוא סגן ראש מכון הרכבי לחקר המודיעין וחוקר בכיר ב-INSS. שרת באמ"ן 25 שנים

אל"מ (מיל) ד"ר עופר גוטרמן הוא עמית מחקר בכיר במכון הרכבי לחקר המודיעין וב-INSS, לשעבר העוזר למודיעין של ראש הממשלה.